

Edicija: Dokumenta

Fond za humanitarno pravo

Slučaj Ristić

Odluka
Komiteta
protiv
torture

Swedish Helsinki Committee

for Human Rights

Izdavanje knjige omogućio je Švedski helsinški komitet za ljudska prava

Fond za humanitarno pravo stavlja na uvid stručnoj i široj javnosti dve vrlo značajne odluke Komiteta Ujedinjenih nacija protiv torture (Komitet), ustanovljenog na osnovu Konvencije UN protiv torture i drugih svirepih, nehumanih i ponižavajućih kazni ili postupaka (Konvencija protiv torture)¹. Komitet je ove odluke doneo na osnovu individualnih predstavki koje su podneli građani Srbije i Crne Gore tvrdeći da su im državni organi povredili prava koja su garantovana Konvencijom protiv torture.

Mogućnost podnošenja individualnih predstavki Komitetu predviđena je pod određenim uslovima članom 22 Konvencije protiv torture². Obe odluke su značajne jer je njihovim usvajanjem na jedan nesumnjivo ubedljiv način dokazana ne samo primenjivost već i neposredna obaveznost odgovarajućih međunarodnih standarda u našem domaćem pravnom poretku.

- 1 SFRJ je Konvenciju protiv torture ratifikovala još 10. septembra 1991. godine. Istovremeno, naša zemlja je izjavila da u smislu člana 22 priznaje i „nadležnost Komiteta da prima i razmatra pojedinačne predstave podnete od strane ili u ime pojedinaca ... koji tvrde da su žrtve kršenja odredaba ove Konvencije“. SRJ, kao jedna od ukupno pet država sukcesora bivše SFRJ, dana 12. marta 2001. godine, a nakon ponovnog prijema u Ujedinjene nacije, iznova je potvrdila svoju privrženost Konvenciji protiv torture, kao i samu mogućnost obraćanja Komitetu u smislu člana 22. Prema članu 63 Ustavne povelje državne zajednice Srbija i Crna Gora, sva prava i obaveze SRJ prelaze na Srbiju i Crnu Goru.
- 2 Konvencija protiv torture, član 22 stav 2 : „Komitet proglašava neprihvatljivim sva saopštenja podneta u skladu sa ovim članom ako su anonimna ili ako smatra da predstavljaju zloupotrebu prava da se podnose takva saopštenja, ili ako nisu u skladu sa odredbama ove Konvencije.“

Ova publikacija sadrži odluku Komiteta u slučaju Milana Ristića protiv Savezne Republike Jugoslavije, dok je u drugoj publikaciji Fonda za humanitarno pravo objavljena odluka Komiteta u slučaju Danilovgrad, gde je 1995. godine došlo do uništenja čitavog romskog naselja.

Član 22 stav 5: „Komitet neće pristupiti ispitivanju nijednog saopštenja podnetog od strane pojedinca u skladu sa ovim članom dok se prethodno ne uveri u sledeće:

a) da se isto pitanje ne preispituje u tom trenutku od strane neke druge međunarodne instance za istragu ili rešavanje takvih pitanja;

b) da je pojedinac iscrpao sve raspoložive interne prizive; to pravilo se ne primenjuje ako procedure priziva prevazilaze razumne rokove ili ako je malo verovatno da će pružiti zadovoljenje pojedincu koji je žrtva kršenja ove Konvencije.“

Uvod

Komitet protiv torture (Komitet), kao organ Ujedinjenih nacija, 11. maja 2001. godine usvojio je predstavku Fonda za humanitarno pravo (FHP) u slučaju Milana Ristića protiv Savezne Republike Jugoslavije (SRJ). Svojom odlukom Komitet je utvrdio da je SRJ u konkretnom slučaju prekršila više obavezujućih standarda uspostavljenih Konvencijom protiv mučenja i drugih surovih, nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (Konvencija protiv torture).

Trinaestog februara 1995. godine u Šapcu dolazi do nasilne smrti devetnaestogodišnjeg Milana Ristića. Osnovano sumnjajući da je za smrt njihovog sina odgovorna policija, roditelji pokojnika od nadležnog tužilaštva zahtevaju sprovođenje istrage. Nakon više godina, postupak protiv okrivljenih policajaca okončan je odlukom Vrhovnog suda Srbije od 18. marta 1997. godine a da tokom istog nisu razjašnjene sve okolnosti slučaja.

Povodom ovog incidenta, FHP 22. jula 1998. godine, a u ime Radivoja Ristića, inače oca pokojnog Milana Ristića, podnosi predstavku Komitetu. U njoj FHP iznosi kako činjenične tako i pravne argumente u prilog zaključka da su u konkretnom slučaju nadležni policijski ali i pravosudni organi SRJ jednostavno propustili da sprovedu jednu sveobuhvatnu, blagovremenu i nepristrasnu istragu, te da su upravo na taj način i izvršili povredu odgovarajućih odredaba Konvencije protiv torture.

Svojom odlukom od 11. maja 2001. godine, Komitet u celosti prihvata osnovanost navoda iz predstavke FHP-a i

utvrđuje da je u konkretnom slučaju SRJ prekršila svoje obaveze ustanovljene Konvencijom protiv torture. Komitet u odluci konstatuje da su organi SRJ propustili da sveobuhvatno, blagovremeno i nepristrasno istraže osnovane tvrdnje o policijskoj brutalnosti kao o mogućem uzroku smrti Milan Ristića. Istovremeno, Komitet nalaže SRJ da roditeljima pokojnika obezbedi pravo na delotvoran pravni lek za pretrpljenu povredu, da sprovede efikasnu i sveobuhvatnu istragu kojom će rasvetliti sve okolnosti vezane za kritični događaj, te da u roku od 90 dana izvesti Komitet o svim preduzetim koracima u tom smislu.

FHP ističe da je odluka Komiteta, koja se ovom prilikom stavlja na uvid javnosti, prva odluka jednog međunarodnog tela za zaštitu ljudskih prava doneta po predstavci pojedinca protiv SRJ.

**Predstavka No 113/1998 : Jugoslavija 11/05/2001.
CAT/C/26/D/113/1998. (Stav)**

Oznaka konvencije: CAT
Komitet protiv mučenja
Dvadeset šesta sednica
(30. april - 18. maj 2001)

ANEKS

Stav komiteta protiv torture,
usvojen u skladu sa članom 22
Konvencije protiv torture
i drugih surovih, nehumanih
ili ponižavajućih postupaka ili kazni

Dvadeset šesta sednica

povodom
predstavke br. 113/1998

Podnosilac predstavke:
Radivoje Ristić (koga je u postupku zastupao punomoćnik)¹

1 Primedba izdavača: Predstavku je Komitetu u ime Radivoja Ristića podneo Fond za humanitarno pravo. (Vidi takođe stav 1. infra)

Oštećeni:

Milan Ristić (pokojni)

Država potpisnica:

Jugoslavija

Datum podnošenja:

22. jul 1998. godine

Komitet protiv torture, osnovan u skladu sa članom 17 Konvencije protiv torture i drugih surovih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kazni,

na sednici održanoj 11. maja 2001. godine,

okončavši razmatranje predstavke br. 113/1998, podnete Komitetu protiv torture u skladu sa članom 22 Konvencije protiv protiv torture i drugih surovih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kazni,

uzevši u obzir sve informacije dostavljene od strane podnosioca predstavke, njegovog punomoćnika, kao i države potpisnice,

usvojio je, a u skladu sa članom 22 stav 7 Konvencije, sledeći stav:

1. Podnosilac predstavke od 22. jula 1998. godine je gospodin Radivoje Ristić, državljanin Jugoslavije, sa prebivalištem u gradu Šapcu u Jugoslaviji. On tvrdi da je akt torture koji je za posledicu imao smrt njegovog sina, Milana Ristića, počinjen od strane policije, te da su vlasti nakon toga propustile da sprovedu brzu i nepristrasnu istragu. Predstavku je u ime gospodina Ristića podneo Fond za humanitarno pravo kao nevladina organizacija sa sedištem u Beogradu.

Činjenice iznete od strane podnosioca predstavke:

2.1. Podnosilac predstavke tvrdi da su dana 13. februara 1995. godine u Šapcu trojica policajaca (Dragan Riznić, Uglješa Ivanović i Dragan Novaković) uhapsila Milana Ristića, a prilikom potrage za sasvim drugim licem osumnjičenim za ubistvo.² Jedan od policajaca je tom prilikom udario njegovog sina tupim predmetom, verovatno pištoljem ili kundakom puške, iza levog uha, čime ga je usmrtio na licu mesta. Policajci su zatim premestili telo Milana Ristića i udarcem tupim predmetom polomili su mu obe butne kosti. Tek tada su pozvali hitnu pomoć, dežurnog inspektora, kao i forenzičkog tehničara.

2.2. Policajci su rekli inspektoru da je Milan Ristić počinio samoubistvo skočivši sa krova obližnje zgrade i da postoji

2 Primedba izdavača: U akciji hvatanja begunca Đorđa Tarlanovića pomenuta policijska patrola zaustavila je Milana Ristića greškom, misleći da je u pitanju upravo progonjeni Tarlanović. (Vidi takođe izveštaj Fonda za humanitarno pravo pod nazivom „Protivpravno postupanje organa unutrašnjih poslova u Srbiji i Crnoj Gori“, Beograd, 1997, str. 30)

očevidac kritičnog događaja, Dragan Marković. Lekar koji je bio u sastavu ekipe za pružanje hitne pomoći konstatovao je smrt Milana Ristića. Hitna pomoć je zatim otišla, ostavivši telo pogrebnoj službi. Podnosilac predstavke tvrdi da je posle odlaska hitne pomoći jedan od policajaca udario pokojnika u bradu, prouzročivši time i povrede na njegovom licu.

2.3. Podnosilac predstavke je priložio kopiju zapisnika o obdukciji u kojem se zaključuje da je smrt bila nasilna i prouzrokovana povredom mozga, usled pada na tvrdu podlogu. Prelomi opisani u zapisniku objašnjavaju se padom. Podnosilac predstavke je takođe priložio i izveštaj lekara koji je bio u ekipi za pružanje hitne pomoći. U tom izveštaju se kaže: „Spoljnim pregledom ustanovio sam slabo krvarenje iz rane iza levog uha. Usled otvorene frakture butne kosti iznad desnog kolena pantalone su bile ovlažene tragovima krvi, dok oko rane krvi nije bilo“.

2.4. Podnosilac predstavke tvrdi da se pomenuti medicinski izveštaji međusobno ne podudaraju. Doktor hitne pomoći tvrdi da nije primetio povrede lica, dok se u zapisniku o obdukciji navodi razderotina i modrica na bradi. Podnosilac predstavke osporava nalaze iz zapisnika lekara hitne pomoći primećujući da je teško moguće da osoba padne sa visine od 14,65 metara bez zadobijanja povreda lica, peta, karlice, kičme ili unutrašnjih organa, kao i bez unutrašnjeg krvarenja, zadobivši samo modrice na levom laktu i iza levog uha. Štaviše, podnosilac predstavke primećuje da na zemlji, pored tela, krvi nije bilo.

2.5. Na zahtev roditelja oštećenog, dvojica stručnjaka sudskomedicinske struke proučila su zapisnik o obdukciji i našla da je isti površan i kontradiktoran, i to naročito u delu koji se odnosi na uzrok smrti. Prema njihovom nalazu, obdukcija nije izvršena u skladu sa principima forenzičke i medicinske nauke i prakse, niti su izneti zaključci u skladu sa nalazima. Ti stručnjaci predložili su ekshumaciju posmrtnih ostataka i još jednu obdukciju. Podnosilac predstave, dalje, ističe i to da su eksperti koje je on angažovao 16. maja 1995. godine razgovarali sa patologom koji je izvršio obdukciju, kao i da su posetili samo mesto incidenta. Stručnjaci su potom konstatovali da zapisnik o obdukciji i mesto događaja nemaju ništa zajedničko, što navodi na zaključak da je telo premeštano. U pisanoj izjavi od 18. jula 1995. godine, naslovljenoj na javno tužilaštvo, patolog, obducent, saglasio se da bi posmrtne ostatke ipak trebalo ekshumirati radi ponovnog sudsko-medicinskog pregleda, istovremeno ukazujući da on lično nije specijalista sudske medicine, te da je stoga i mogao napraviti grešku ili prevideti neke detalje.

2.6. Roditelji oštećenog potom protiv policajaca podnose krivičnu prijavu Javnom tužilaštvu u Šapcu. Devetnaestog februara 1996. godine javni tužilac ovu prijavu odbacuje. Prema jugoslovenskom pravu, posle odbačaja krivične prijave oštećeni ili lice koje on ovlasti može tražiti sprovođenje istrage ili podneti optužnicu i time direktno stupiti u postupak. U ovom slučaju, roditelji podnose optužnicu i to dana 25. februara 1996. godine.

2.7. Istražni sudija je ispitavši policajce koji su navodno bili umešani, kao i svedoke, našao da nema nikakvih osnova koji bi ukazivali na to da je predmetno krivično delo zaista i

izvršeno. Krivično veće Okružnog suda u Šapcu je potvrdilo odluku istražnog sudije. Sud pritom nije smatrao da je potrebno da sasluša i pomenutu dvojicu eksperata sudsko-medicinske struke, niti je razmatrao mogućnost ekshumacije i ponovne obdukcije. Osim toga, istažni sudija je roditeljima oštećenog uručio i jednu nepotpisanu izjavu, datu navodno od strane patologa, obducenta, naknadno, pred sudom i u odsustvu roditelja oštećenog, a kojom isti poriče svoju prethodnu pisanu izjavu od 18. jula 1995. godine. Podnosilac predstave dalje obašnjava da, pored postojećih medicinskih kontradiktornosti, postoji još mnogo spornih činjenica koje sudska istraga nije rasvetlila.

2.8. Roditelji oštećenog su potom protiv odluke Okružnog suda izjavili žalbu Vrhovnom sudu Srbije; isti je 29. oktobra 1996. godine ovu žalbu odbio kao neosnovanu. Prema odluci Vrhovnog suda Srbije, svedočenje Dragana Markovića dokazuje, na nesumnjiv način, da je Milan Ristić bio živ u trenutku kada su se policajci Siniša Isailović i Zoran Jeftić pojavili ispred zgrade u kojoj je Marković živeo. Oni su na lice mesta došli na telefonski poziv lica koje se predstavilo kao Zoran Marković i koje je reklo da je upravo video čoveka koji stoji na samoj ivici balkona i iz čijeg se ponašanja može zaključiti da je spreman da izvrši samoubistvo. Dragan Marković i dva policajca su lično videli Milana Ristića kako skače sa balkona. Oni tada više ništa nisu mogli preduzeti kako bi ga u tome sprečili.

2.9. Roditelji oštećenog su ponovo pokušali da pokrenu postupak pred sudom, ali je 10. februara 1997. godine Okružni sud u Šapcu doneo odluku da pokretanje postupka nije moguće s obzirom na postojeću odluku Vrhovnog suda

Srbije. Osamnaestog marta 1997. godine Vrhovni sud odbio je žalbu roditelja oštećenog potvrdivši odluku Okružnog suda.

Tvrđnje podnosioca predstavke:

3.1. Podnosilac predstavke smatra da su prvo policija a zatim i pravosudni organi propustili da obezbede brzu i nepristrasnu istragu. Svi domaći pravni lekovi su iscrpljeni a da sud nikada formalno nije pokrenuo sveobuhvatan istražni postupak. Predistražne radnje, preduzete od strane istražnog sudije, a koje su se sastojale od ispitivanja okrivljenih i još nekoliko svedoka, nisu obezbedile dovoljno podataka u cilju rasvetljavanja incidenta niti je sud ikada odredio sudsko veštačenje na okolnost uzroka smrti oštećenog. Sud nije saslušao ni ostale svedoke, kao što su zaposleni u pogrebnoj ustanovi, čija bi svedočenja mogla biti važna sa stanovišta stvaranja slike o hronologiji događaja. Podnosilac predstavke dalje tvrdi da predistražne radnje nisu preduzete u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku. Na primer, policija je propustila da odmah obavesti istražnog sudiju o kritičnom događaju, mada ju je na to obavezivao član 154. Zbog toga je ceo uviđaj sprovela policija bez prisustva sudije. Podnosilac predstavke takođe tvrdi da je svaka radnja preduzeta u cilju rasvetljavanja incidenta potekla upravo od roditelja oštećenog, a ne od nadležnih državnih organa, koji su propustili da tim povodom preduzmu bilo kakve delotvorne mere.

3.2. Na osnovu gore iznetog, podnosilac predstavke tvrdi da je država prekršila više članova Konvencije, naročito članove 12, 13 i 14. On tvrdi, takođe, da iako su roditelji

imali formalnu mogućnost da zahtevaju naknadu pretrpljene štete, verovatnoća ostvarivanja te naknade bila je de facto nepostojeća s obzirom na odsustvo odgovarajuće odluke krivičnog suda.

Stav države potpisnice

4. Dvadeset i šestog oktobra 1998. godine država je informisala Komitet da, iako su svi domaći pravni lekovi iscrpljeni, predstavka ne ispunjava ostale neophodne uslove predviđene Konvencijom. Država je naročito naglasila da nikakav akt torutre nije počinjen pošto pokojni nije bio ni u kakvom kontaktu ni sa jednim državnim organom – pa tako ni sa policijom. Shodno tome, po državi, predstavka se ima smatrati neprihvatljivom.

Odluka Komiteta o prihvatljivosti predstavke:

5. Na 22. sednici, tokom aprila i maja 1999. godine, Komitet je odlučujući o prihvatljivosti predstavke konstatovao da ista nije prethodno razmatrana, niti pak da se trenutno razmatra, u kakvom drugom međunarodnom istražnom postupku. Komitet je uzeo u obzir i stav države da su svi domaći pravni lekovi iscrpljeni i istovremeno utvrdio da predstavka ne predstavlja zloupotrebu prava na njeno podnošenje, kao i da nije nespojiva sa odredbama Konvencije. Zbog svega toga, Komitet je 30. aprila 1999. godine odlučio da je predstavka prihvatljiva.

Stav države potpisnice o suštini spora:

6.1. U podnesku od 15. decembra 1999. godine država potpisnica je Komitetu iznela svoj stav o meritumu predstavke.

6.2. Država potpisnica podvlači da oštećeni nije bio izložen torturi zato što ni u jednom trenutku nije ni bio u kontaktu sa službenim licima organa unutrašnjih poslova – odnosno policajcima. Zbog toga država smatra da nije ni moglo doći do bilo kakve povrede Konvencije.

6.3. Država potpisnica takođe podvlači da su njeni sudovi postupali nezavisno, te da su zaključili pravično i u skladu sa zakonom kada su odlučili da ne sprovedu istragu protiv lica navodno odgovornih za torturu. U tom smislu, država ističe da podnosilac predstavke nije priložio ni sve sudske odluke, kao ni ostalu sudsku dokumentaciju podobnu da Komitet dodatno rasvetli okolnosti slučaja. Pomenutu dokumentaciju je kasnije, u tom cilju, podnela sama država potpisnica.

6.4. Država potpisnica zatim iznosi svoju verziju događaja. Pre svega, ona tvrdi da je oštećeni konzumirao i alkohol i lekove (bromazepam), te da je još ranije pokušavao da izvrši samoubistvo. Tokom popodneva koje je prethodilo njegovoj smrti, 12. februara 1995. godine, oštećeni je uzeo neke lekove (pilule) i bio je veoma lošeg raspoloženja zbog svađe sa svojom majkom. Ove činjenice su, prema navodima države potpisnice, potvrđene i od strane četvorice njegovih drugova koji su popodne 12. februara 1995. godine proveli zajedno sa njim. Država potpisnica istovremeno priznaje da roditelji oštećenog i njegova devojka tvrde nešto sasvim suprotno.

6.5. U pogledu okolnosti koje se tiču smrti oštećenog, država potpisnica ukazuje na izjavu očevica Dragana Markovića. On je objasnio da je video žrtvu kako stoji na ivici terase, 15 metara od zemlje i da je zatim odmah pozvao policiju. Kada je policija stigla, žrtva je skočila sa terase i ni Dragan Marković ni policajci nisu to mogli sprečiti. Država potpisnica takođe tvrdi da su trojica policajaca, optuženih za navodno ubistvo oštećenog, stigli na lice mesta tek pošto je oštećeni skočio i iz tih razloga zaključuje da ni jedan od njih nije mogao preduzeti akte prinude prema njemu.

6.6. Prema tvrdnjama države potpisnice, napred izneti navodi ukazuju na to da je smrt oštećenog posledica samoubistva, te da, stoga, nijedan akt torture nije počinjen.

6.7. Osim toga, država potpisnica navodi da je nepristrasnost svedoka Dragana Markovića, kao i S. Isailovića i Z. Jevtića, dvojice policajaca koji su prvi stigli na lice mesta, neoboriva, kao i da je potvrđena činjenicom da podnosilac predstave nije podneo optužni akt protiv ovih lica za razliku od nekih drugih takođe umešanih u incident.

6.8. Što se tiče sudskog postupka koji je usledio posle smrti oštećenog, država potpisnica podseća na različite radnje preduzete u postupku i ističe da je glavni razlog zbog kojeg nije došlo do formalnog otvaranja istrage to što nije bilo čvrstih dokaza koji bi ukazivali na postojanje uzročne veze između postupanja trojice osumnjičenih policajaca i same smrti oštećenog. Država potpisnica tvrdi da je procedura ispoštovana u svim fazama i da su argumenti podnosioca

predstavke bili brižljivo razmatrani od strane svih sudija koji su u ovom predmetu postupali.

6.9. Konačno, država potpisnica naglašava da izvesni propusti kojih je možda bilo neposredno nakon smrti oštećenog, a na koje se poziva i sam podnosilac predstavke, nisu od značaja jer jednostavno ne dokazuju da je oštećeni nastradao usled torture.

Komentari o meritumu podneti od strane podnosioca predstavke:

7.1. Podneskom od 4. januara 1999. godine podnosilac predstavke se poziva na relevantnu praksu Evropskog suda za ljudska prava. Narednim podneskom od 19. aprila 2000. godine podnosilac predstavke ostaje pri tvrdnjama iznetim u predstavci, pritom dajući Komitetu dodatno pojašnjenje o meritumu predstavke.

7.2. Podnosilac predstavke pre svega stavlja nekoliko primedbi u pogledu konkretnih pitanja, i to kako onih pomenutih tako i onih ignorisanih od strane države potpisnice u njenim izjašnjenjima. U tom smislu, podnosilac predstavke pretežno ukazuje na to da se država potpisnica ograničila na iznošenje argumenata u prilog svoje tvrdnje da trojica policajaca optuženih za ubistvo jednostavno nisu bili umešani u smrt oštećenog, ne baveći se pritom glavnim pitanjem, a to je nesprovođenje brze, nepristrasne i sveobuhvatne istrage.

7.3. U prilog sopstvenih tvrdnji, podnosilac predstavke skreće posebnu pažnju na sledeće činjenice:

- inspektoru koji je vodio slučaj trebalo je tri meseca da sakupi potrebne informacije;
- od Okružnog suda je tek sedam meseci posle smrti oštećenog zahtevano da pokrene istagu;
- pomenuti Okružni sud je propustio da kao polaznu tačku za utvrđivanje relevantnih činjenica uzme policijski izveštaj sačinjen u trenutku smrti oštećenog;
- očevidac Dragan Marković je u svojoj jednoj izjavi, a kao prisutne na licu mesta, pomenuo policajce Z. Jeftića i S. Isailovića, ali ne i trojicu osumnjičenih policajaca;
- Sekretarijat unutrašnjih poslova u Šapcu je propustio da istražnom sudiji dostavi fotografije napravljene na licu mesta, a usled čega je i sam istražni sudija potom ovako nekompletnu dokumentaciju prosledio javnom tužiocu;
- nakon što su roditelji oštećenog preuzeli gonjenje u svojstvu supsidijarnih tužilaca, istražni sudija je propustio da naredi ekshumaciju tela oštećenog, kao i novu obdukciju, iako se i sam složio da ni prva obdukcija „nije bila izvedena u skladu sa svim pravilima sudske medicine“;
- jugoslovenski organi gonjenja su propustili da saslušaju više svedoka predloženih od strane podnosioca predstavke.

7.4. U odnosu na tvrdnju države potpisnice da je oštećeni i ranije pokušavao da izvrši samoubistvo, podnosilac predstavke ukazuje na to da država potpisnica ovu tvrdnju ne potkrepljuje ni medicinskom dokumentacijom ni policijskim izveštajem, dokumentima koji se obično sačinjavaju u takvim situacijama. Što se tiče ostalih glasinā, a koje se

između ostalog odnose i na navodnu zavisnost oštećenog od lekova, podnosilac predstavke ukazuje na to da je njegova porodica to uvek i dosledno poricala. Podnosiocu predstavke nije poznato kada je, i da li je uopšte, obavljeno saslušanje pomenute četvorice prijatelja njegovog sina; o takvom saslušanju nije nikada bio obavešten ni on lično niti njegov punomoćnik. Osim toga, podnosilac predstavke ističe da je troje od tih svedoka moglo biti pod pritiskom ili uticajem, iz različitih razloga.

7.5. U pogledu obaveze da se istraže incidenti torture, surovog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, podnosilac predstavke se pozvao na odluku Komiteta u slučaju Encarnacio Blanco Abad protiv Španije (CAT/C/D/59/1996) kojom je utvrđeno da „u skladu sa članom 12 Konvencije, vlasti imaju obavezu da sprovedu istragu po službenoj dužnosti u svakom slučaju gde postoji osnovana sumnja da je došlo do torture ili zlostavljanja i to bez obzira na poreklo te sumnje“. Podnosilac predstavke se takođe pozvao i na odluku u slučaju Henri Unai Parot protiv Španije (CAT/C/14/D/6/1990) prema kojoj postoji obaveza države da sprovede brzu i nepristrasnu istragu čak i za slučaj da sâm oštećeni prosto iznese navode o torturi, dakle i bez formalnog podnošenja krivične prijave. Ovakvi stavovi su prihvaćeni i od strane Evropskog suda za ljudska prava (Assenov i ostali protiv Bugarske (90/1997/874/1086)).

7.6. U vezi s načelom koje garantuje brzo sprovođenje istrage u slučaju incidenata koji se tiču navodne torture ili zlostavljanja, podnosilac predstavke se pozvao na odluku Komiteta kojom je konstatovano da je odlaganje započinjanja istrage u trajanju od 15 meseci neprihvatljivo i u

suprotnosti sa članom 12 Konvencije (Qani Halimi-Nedzibi v. Austria, CAT/C/11/D/8/1991).

7.7. Što se tiče principa nepristrasnosti pravosudnih organa, podnosilac predstavke ističe da organ ne može biti nepristrasan ako nije u dovoljnoj meri nezavisan, i upućuje na praksu Evropskog suda za ljudska prava u pogledu definicije pojma nepristrasnost i nezavisnost pravosudnih organa, a u skladu sa članovima 6 (1) i 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima, podvlačeći pritom da bi telo podobno da obezbedi pravni lek oštećenom trebalo da bude telo koje je „dovoljno nezavisno” u odnosu na organ koji je navodno odgovoran za predmetnu povredu.

7.8. Što se tiče postojanja osnovane sumnje u pogledu toga da li je akt torture ili zlostavljanja zaista i počinjen, podnosilac predstavke, ponovo se pozivajući na jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava, ukazuje na to da se osnovana sumnja može definisati i kao „postojanje činjenica ili informacija koje bi objektivnog posmatrača zadovoljile u tom smislu da je određeno lice zaista moglo počiniti delo koje mu se stavlja na teret”.

7.9. Uzimajući u obzir princip naknade štete i rehabilitacije zbog pretrpljene torture ili zlostavljanja, podnosilac predstavke podseća da delotvoran pravni lek podrazumeva i isplatu naknade.

7.10. Podnosilac predstavke naglašava da je u trenutku podnošenja predstavke već bilo proteklo 5 godina od smrti njegovog sina. On tvrdi, međutim, da postoje jake indicije da je krajnjom policijskom brutalnošću prouzrokovana smrt

Milana Ristića, da su zatim jugoslovenske vlasti propustile da sprovedu brzu, nepristrasnu i sveobuhvatnu istragu koja bi dovela do identifikacije i kažnjavanja krivaca, te da stoga podnosiocu predstavke nije ni obezbeđen odgovarajući pravni lek.

7.11. Pozivajući se na mnogobrojne izvore, podnosilac predstavke objašnjava da je policijska brutalnost u Jugoslaviji sistematična, te da javni tužioci nisu nezavisni i da retko pokreću krivične postupke protiv policajaca osumnjičenih za nasilje i protivpravno ponašanje prema građanima. U takvim postupcima, njihovo postupanje je vrlo često ograničeno na podnošenje zahteva policiji za potrebnim obaveštenjima s tim što je odugovlačenje postupaka, a u cilju odlaganja odbačaja krivičnih prijava, takođe redovno prisutno.

7.12. Na kraju, podnosilac predstavke posebno upućuje na najnovije razmatranje periodičnog izveštaja, podnetog Komitetu od strane Jugoslavije, kao i na njegove potonje zaključne napomene koje sadrže i opservaciju prema kojoj je Komitet „izuzetno zabrinut zbog velikog broja prijava usled primene torture od strane organa unutrašnjih poslova, a prosleđenih Komitetu preko nevladinih organizacija“, te konstataciju da je isti „ozbiljno zabrinut i zbog nedostatka sveobuhvatnih istraga, krivičnog gonjenja, kao i kažnjavanja od strane nadležnih organa svih onih lica osumnjičenih za torturu ili povrede člana 16 Konvencije, kao i zbog neadekvatne reakcije povodom prijava podnetih od strane samih oštećenih, što je sve rezultiralo de facto imunitetom za izvršioce torture“.

Postupak pred Komitetom

8.1. Komitet je, a u skladu sa članom 22 stav 4 Konvencije, razmotrio predstavku u svetlosti svih dostupnih informacija dostavljenih od strane stranaka u postupku. U tom smislu, sa žaljenjem konstatujemo da je država potpisnica Komitetu predočila samo drugačiji opis činjeničnog stanja, te da je takođe bilo neophodno podneti i preciznije informacije u pogledu sprovođenja istrage, uključujući i objašnjenje zašto nova obdukcija nije izvršena.

8.2. Komitet je takođe uzeo u obzir i to da se podnosilac predstavke žalio na povrede članova 2, 12, 13, 14 i 16 Konvencije.

8.3. U pogledu članova 2 i 16, Komitet je pre svega stao na stanovište da uvrđivanje krivice lica koja su navodno počinila akt torture ili policijske brutalnosti ne potpada pod njegov mandat. Njegova nadležnost je ograničena upravo na razmatranje toga da li je država potpisnica propustila da postupi u skladu sa odredbama Konvencije. U ovom slučaju Komitet se zato neće ni izjašnjavati o pitanju postojanja torture odnosno zlostavljanja.

8.4. U pogledu članova 12 i 13 Konvencije, Komitet ukazuje na sledeća pitanja, a o kojima su obe stranke dale svoja mišljenja:

- Postoje očiglene razlike i nedoslednost između izjave lekara koji je došao u ambulantnim kolima na mesto smrti oštećenog od 18. avgusta 1995. godine, zapisnika o obdukciji od 13. februara 1995. godine, te izvešta-

ja sačinjenog na zahtev roditelja oštećenog a od strane dvojice eksperata sudskomedicinske struke dana 20. marta 1995. godine.

- Mada je istražni sudija, nakon što su roditelji oštećenog već preuzeli krivično gonjenje, ustanovio da obdukcija „nije bila izvedena u skladu sa svim pravilima sudske medicine“, isti nije naložio ekshumaciju tela i novu sudskomedicinsku ekspertizu.
- Postoji razlika između izjave od 13. februara 1995. godine, date od strane jednog od trojice policajaca navodno odgovornih za smrt oštećenog, prema kojoj je policija bila pozvana zbog osobe koja je već počinila samoubistvo i izjave date od strane drugog gorepomenutog policajca, kao i izjava datih od strane druge dvojice policajaca i svedoka D. Markovića prema kojima je policija bila obavještena o osobi koja će možda tek skočiti sa krova zgrade.
- Policija nije odmah obavestila dežurnog istražnog sudiju o incidentu kako bi isti izvršio uviđaj na licu mesta, u skladu sa članom 154 Zakona o krivičnom postupku države potpisnice.

8.5. Osim toga, Komitet je posebno zabrinut zbog činjenice da je lekar koji je izvršio obdukciju u izjavi od 18. jula 1995. godine priznao da nije specijalista iz oblasti sudske medicine.

8.6. Uzimajući u obzir sve gore pomenuto, Komitet smatra da istraga koja je preduzeta od strane organa države potpisnice nije bila ni efikasna ni temeljna. Pravilna istraga bi podrazumevala i ekshumaciju, kao i novu obdukciju kojom

bi se ustanovio uzrok smrti oštećenog i to sa zadovoljavajućom izvesnošću.

8.7. Osim toga, Komitet je konstatovao i to da je proteklo 6 godina od incidenta te da je država potpisnica imala dovoljno vremena da sprovede pravilnu istragu.

8.8. S obzirom na okolnosti, Komitet smatra da je država potpisnica prekršila svoje obaveze predviđene članovima 12 i 13 Konvencije i to utoliko što je propustila da brzo i efikasno ispita tvrdnje podnosioca predstavke o postojanju torture odnosno ozbiljne policijske brutalnosti.

8.9. U pogledu tvrdnji o povredi člana 14, Komitet nalazi da, zbog nesprovođenja odgovarajuće istrage, nije bilo moguće odrediti da li je i pravo na naknadu štete oštećenom odnosno njegovoj porodici takođe bilo povređeno. Takva ocena će biti moguća tek posle okončanja odgovarajuće istrage. Komitet stoga poziva državu potpisnicu da takvu istragu sprovede bez odlaganja.

9. Shodno pravilu 111 stav 5 Pravila postupka, Komitet poziva državu potpisnicu da podnosiocu predstavke obezbedi adekvatan pravni lek, i da Komitet obavesti o koracima preduzetim u skladu sa njegovim gorepomenutim nalazima, a u roku od 90 dana od dana prijema ove odluke.

KONVENCIJA PROTIV MUČENJA I DRUGIH SVIREPIH, NEHUMANIH ILI PONIŽAVAJUĆIH KAZNI ILI POSTUPAKA¹

Države potpisnice ove Konvencije,

smatrajući da, u skladu sa principima proklamovanim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznavanje jednakih i neotuđivih prava svim članovima ljudske zajednice predstavlja osnovu slobode, pravednosti i mira u svetu,

priznajući da ta prava proizilaze iz dostojanstva koje je neodvojivo, od ljudske ličnosti,

smatrajući da države, u skladu sa Poveljom, a naročito sa njenim članom 55 treba da podstiču opšte i stvarno poštovanje prava čoveka i osnovnih sloboda,

vodeći računa o članu 5 Opšte deklaracije o pravima čoveka i o članu 7 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, koji propisuju da niko ne sme biti podvrgnut mučenju ili svirepim, nehumanim ili ponižavajućim kaznama ili postupcima,

vodeći računa takođe o Deklaraciji o zaštiti svih lica od mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih

1 Usvojena i otvorena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN br. 39/46 od 10. decembra 1984. godine. Stupila na snagu 26. juna 1987. u skladu sa članom 27 (1). Jugoslavija je potpisala i ratifikovala ovu Konvenciju. Objavljena u Službenom listu (Međunarodni ugovori) br. 9/91.

kazni ili postupaka, koju je Generalna skupština usvojila 9. decembra 1975. godine,

želeći da povećaju efikasnost borbe protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka u svetu,

sporazumele su se o sledećem:

PRVI DEO

Član 1

1. Po ovoj Konvenciji, izraz "mučenje" označava svaki čin kojim se nekom licu namerno nanose velike patnje, fizičke ili duševne, sa ciljem da se od njega ili od nekog trećeg lica dobiju obaveštenja ili priznanja, da se kazni za neko delo koje je ono ili neko treće lice počinilo, ili se sumnja da ga je počinilo, da se uplaši ili da se na njega izvrši pritisak, ili da se neko treće lice uplaši i na njega izvrši pritisak, ili iz bilo koje druge pobude zasnovane na bilo kakvom obliku diskriminacije, kad takav bol ili takve patnje nanosi službeno lice ili neko drugo lice koje deluje po službenoj dužnosti ili na osnovu izričitog naloga ili pristanka službenog lica. Taj izraz ne odnosi se na bol i na patnje koje proizilaze isključivo iz zakonitih kazni, neodvojivi su od njih ili njima izazvani.

2. Ovaj član ne ograničava nijedan međunarodni instrument ili nacionalni zakon koji sadrži ili može sadržati odredbe šireg dometa.

Član 2

1. Sve države članice preduzimaju delotvorne zakonske, administrativne, sudske i druge mere radi sprečavanja mučenja na čitavoj teritoriji pod njihovom nadležnošću.

2. Isključuje se mogućnost pozivanja na neku izuzetnu okolnost, bez obzira da li je to ratno stanje, pretnja ratom, unutrašnja politička nestabilnost ili bilo koje drugo vanredno stanje, da bi se opravdalo mučenje.

3. Naređenje pretpostavljenog ili javnih vlasti ne može se navoditi kao opravdanje za mučenje.

Član 3

1. Nijedna država neće prognati, vratiti (*refouler*) ili izručiti neko lice drugoj državi ako ima ozbiljne razloge da veruje da će u toj državi to lice biti izloženo mučenju.

2. Da bi utvrdile da li postoje ovi razlozi, nadležne vlasti će uzeti u obzir sve relevantne okolnosti, uključujući i eventualno postojanje činjenice da u dotičnoj državi postoji ozbiljno, flagrantno ili masovno kršenje ljudskih prava.

Član 4

1. Sve države potpisnice obavezuju se da se akti mučenja smatraju prestupima po njihovom krivičnom pravu. Isto važi i za pokušaj sprovođenja mučenja i za sve druge postupke bilo kog lica koji predstavljaju saučesništvo ili sudelovanje u nekom činu mučenja.

2. Sve države potpisnice predvideće za te prestupe odgovarajuće kazne, u skladu sa težinom prestupa.

Član 5

1. Sve države potpisnice preduzimaju potrebne mere da bi osigurale svoju nadležnost u vezi s prestupima predviđenim članom 4 u sledećim slučajevima:

- a) kad je prestup učinjen na bilo kom delu teritorije koji potpada pod nadležnost te države, ili u avionu ili brodu registrovanom u toj državi;
- b) kad je pretpostavljeni počinitelj tog dela državljanin dotične države;
- c) kad je žrtva državljanin dotične države i kad ta država to smatra shodnim.

2. Sve države potpisnice preduzimaju takode mere potrebne za uspostavljanje svoje nadležnosti u vezi sa ovim prestupima u slučaju kad se pretpostavljeni počinitelj nalazi na bilo kom delu teritorije koji potpada pod njihovu nadležnost i kada ga ne izručuju u skladu sa članom 8 nekoj od država naznačenih u stavu 1 ovog člana.

3. Ova Konvencija ne potire nikakvu kaznenu nadležnost koja je u skladu sa nacionalnim zakonima.

Član 6

1. Ako na osnovu ispitivanja podataka kojim raspolažu ustanove okolnosti to opravdavaju, sve države potpisnice na čijoj se teritoriji nalazi lice za koje postoji sumnja da je počinilo prestup iz člana 4 obezbeđuju pritvaranje tog lica ili preduzimaju druge pravne mere da bi se osiguralo njegovo prisustvo. To pritvaranje i te mere moraju biti u skladu sa zakonodavstvom dotične zemlje i mogu se primenjivati samo tokom perioda potrebnog da se pokrene postupak krivičnog gonjenja ili izručivanja.

2. Dotična država odmah otvara prethodnu istragu radi utvrđivanja činjenica.

3. Sva lica pritvorena na osnovu stava 1 ovog člana mogu odmah stupiti u vezu sa najbližim nadležnim predstavnikom države čije državljanstvo imaju ili, ako je reč o licima bez državljanstva, sa predstavnikom države u kojoj obično borave.

4. Kad država stavi neko lice u pritvor na osnovu odredaba ovog člana, ona odmah obaveštava države naznačene u stavu 1 člana 5 o tom pritvaranju i o okolnostima koje ga opravdavaju. Država koja pokreće prethodnu istragu na osnovu stava 2 ovog člana u najkraćem roku saopštava zaključke te istrage dotičnim državam i obaveštava ih o tome da li namerava da primeni svoju nadležnost.

Član 7

1. Ako država potpisnica na čijoj je teritoriji otkriveno lice za koje se pretpostavlja da je počinilo prestup iz člana 4 ne izruči to lice, onda ona, u slučajevima predviđenim članom 5, predaje taj slučaj svojim organima nadležnim za krivično gonjenje.

2. Ti organi donose odluku na isti način kao u slučaju teških prekršaja opšteg prava po zakonu dotične države. U slučajevima predviđenim stavom 2 člana 5, pravila o dokazima koja se primenjuju prilikom gonjenja i osude ne mogu nikako biti manje stroga od pravila koja se primenjuju u slučajevima predviđenim stavom 1 člana 5.

3. Svim licima protiv kojih je otvoren postupak gonjenja za neki od prestupa sadržanih u članu 4 zagaranovan je pravedan tretman u svim fazama postupka.

Član 8

1. Svi prekršaji predviđeni članom 4 se automatski podrazumevaju u svim ugovorima o ekstradiciji zaključenim između država potpisnica. Države potpisnice obavezuju se da obuhvate te prekršaje svim ugovorima o ekstradiciji koje između sebe zaključuju.

2. Ako država potpisnica koja uslovljava ekstradiciju postojanjem ugovora o tome dobije od neke druge države potpisnice, sa kojom nema ugovor o ekstradiciji, zahtev za izručenje, ona može smatrati ovu Konvenciju pravnim osnovom za

ekstradiciju u slučaju pomenutih prestupa. Ekstradicija se obavlja u skladu sa uslovima koje predviđa pravo države od koje se traži ekstradicija.

3. Države potpisnice koje ne uslovljavaju ekstradiciju postojanjem ugovora priznaju pomenute prestupe kao osnovu za međusobno izručivanje lica, u skladu sa uslovima predviđenim pravom države od koje se traži izručenje.

4. U odnosima među državama potpisnicima se, u slučaju izručenja, smatra da su navedeni prestupi izvršeni i na mestu njihovog stvarnog izvršenja, i na teritoriji koja se nalazi pod jurisdikcijom država koje treba da ustanove svoju nadležnost u skladu sa stavom 1 člana 5.

Član 9

1. Države potpisnice pružaju jedne drugima najširu pravnu pomoć, u čitavom krivičnom postupku koji se odnosi na prestupe iz člana 4, uključujući i saopštavanje svih dokaza kojima raspolažu i koji su neophodni za ostvarivanje ciljeva krivičnog postupka.

2. Države potpisnice ispunjavaju svoje obaveze iz stava 1 ovog člana u skladu sa ugovorima o međusobnoj pravnoj pomoći koje su eventualno sklopile.

Član 10

1. Sve države potpisnice vode računa o tome da instrukcije i informacije u vezi sa zabranom mučenja budu sastavni deo obuke civilnog ili vojnog osoblja zaduženog za primenu zakona, medicinskog osoblja, javnih službenika i drugih lica koja su na bilo koji način uključena u čuvanje, ispitivanje ili tretman bilo kog uhapšenog lica, lica u pritvoru ili lica u zatvoru.

2. Sve države potpisnice unose pomenutu zabranu u pravila ili instrukcije donetim u vezi sa dužnostima ili poslovima tih lica.

Član 11

Sve države potpisnice sistematski kontrolišu pravila, uputstva, metode i praksu u istrazi i odredbe u vezi sa nadzorom i tretmanom lica koja su iz bilo kojih razloga uhapšena, pritvorena ili u zatvoru na čitavoj teritoriji koja potpada pod njihovu nadležnost, da bi se izbeglo da dođe do slučajeva mučenja.

Član 12

Sve države potpisnice vode računa o tome da nadležne vlasti u najkraćem roku pristupe nepristrasnoj istrazi kad god postoje osnovani razlozi da se veruje da je na teritoriji koja potpada pod njihovu nadležnost počinjeno neko delo mučenja.

Član 13

Sve države potpisnice osiguravaju svim licima koja tvrde da su bila podvrgnuta mučenju na teritoriji koja potpada pod njihovu nadležnost pravo da podnesu žalbu nadležnim vlastima dotične države koje će odmah pristupiti ispitivanju njihovog slučaja. Biće preduzete mere da se lice koje je podnelo žalbu i svedoci zaštite od svih maltretiranja ili zastrašivanja zbog podnete žalbe ili bilo kakve izjave koju bi mogli dati.

Član 14

1. Sve države potpisnice, u svom pravnom sistemu, garantuju žrtvi mučenja pravo da dobije odštetu i da bude pravedno i adekvatno obeštećena, uključujući tu i sredstva potrebna za njen što potpuniji oporavak. U slučaju da žrtva umre od posledica mučenja, njeni naslednici imaju pravo na odštetu.
2. Ovaj član ne utiče na pravo odštete koje bi žrtva ili bilo koje drugo lice imali po nacionalnim zakonima.

Član 15

Sve države potpisnice obezbeđuju da izjava za koju se ustanovi da je dobijena mučenjem ne bude iskorišćena kao dokaz u nekom procesu, osim protiv osobe optužene za mučenje kao dokaz kako je ta izjava data.

Član 16

1. Sve države potpisnice obavezuju se da će na čitavoj teritoriji koja potpada pod njihovu nadležnost zabraniti sva dela koja predstavljaju svirepe, nehumane ili ponižavajuće kazne i postupke koji nisu čini mučenja u onom smislu u kom je to definisano u prvom članu, u slučaju kad ta dela čini neki zvanični službenik ili neko drugo lice koje deluje po službenoj dužnosti, ili se ta dela čine uz izričiti ili prećutni nagovor ili pristanak tih lica. Posebno se ističe da se obaveze navedene u članovima 10, 11, 12 i 13 mogu primenjivati i tako što će se izraz mučenja zameniti drugim izrazima koji označavaju svirepe, nehumane ili ponižavajuće kazne ili tretmane.

2. Ove odredbe ne utiču na odredbe bilo kog drugog međunarodnog instrumenta ili nacionalnog zakona koji zabranjuje svirepe, nehumane ili ponižavajuće kazne i postupanja ili se odnosi na ekstradiciju i progon.

DRUGI DEO

Član 17

1. Osniva se Komitet protiv mučenja (u daljem tekstu Komitet), čije su funkcije utvrđene u tekstu koji sledi. Komitet se sastoji od deset eksperata koji imaju visoki moralni ugled i koji su priznati stručnjaci za oblast ljudskih prava, a koji služe u ličnom svojstvu. Te stručnjake biraju države

potpisnice, vodeći računa o pravednoj geografskoj zastupljenosti i o interesu Komiteta da u njegovom radu sudeluju neke ličnosti koje imaju posebno pravno iskustvo.

2. Članovi Komiteta biraju se tajnim glasanjem sa liste na kojoj se nalaze kandidati koje su predložile države potpisnice. Svaka država potpisnica može da predloži jednog kandidata koga je odabrala među svojim državljanima. Države potpisnice vode računa o tome da je preporučljivo imenovati kandidate koji su članovi Komiteta za ljudska prava ustanovljenog na osnovu Međunarodnog pakta o građanstvu i političkim pravima i koji su raspoloženi da budu članovi Komiteta protiv mučenja.

3. Članovi Komiteta biraju se na sastancima država potpisnica koji se održavaju svake druge godine i koje saziva generalni sekretar UN. Na tim sastancima, na kojima kvorum čine dve trećine država potpisnica, bira se Komitet u čiji sastav ulaze kandidati koji dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova predstavnika država potpisnica, koji su prisutni i koji su glasali.

4. Prvi izbor biće obavljen najkasnije šest meseci po stupanju ove Konvencije na snagu. Najmanje četiri meseca pre svakog izbora za Komitet, generalni sekretar OUN upućuje pisma državama potpisnicama sa pozivom da imenuju svoje kandidate u roku od tri meseca. Generalni sekretar sastavlja listu tako imenovanih kandidata, koje reda po abecednom redu, naznačavajući državu koja ih je imenovala, i upućuje tu listu državama potpisnicama.

5. Članovi Komiteta biraju se na četiri godine. Mogu se ponovo birati ako su ponovo kandidovani. Međutim, za pet od deset članova izabranih na prvom biranju mandat će isteći posle dve godine, odmah posle prvog izbora; imena tih pet članova izvući će žrebom predsednik sednice pomenute u stavu 3 ovog člana.

6. Ako neki član odbora umre, podnese ostavku na svoju funkciju ili iz bilo kojih drugih razloga nije više u mogućnosti da obavlja svoje dužnosti u Komitetu, država potpisnica koja ga je kandidovala imenuje među svojim državljanima drugog stručnjaka koji će biti član Komiteta do isteka mandata člana koga zamenjuje, s tim da to imenovanje mora odobriti većina država potpisnica. Smatra se da je to odobrenje dato ako polovina ili više od polovine država potpisnica ne ulože protivno mišljenje u roku od šest nedelja od trenutka kad ih je generalni sekretar OUN obavestio o predloženom imenovanju.

7. Države potpisnice snose troškove članova Komiteta za period tokom koga ovi obavljaju funkcije u Komitetu.

Član 18

1. Komitet bira svoj biro čiji je mandat dve godine. Članovi biroa mogu biti ponovo birani.

2. Komitet sam izrađuje svoj poslovnik; međutim, on mora sadržati sledeće odredbe:

a) za kvorum je potrebno prisustvo 6 članova;

b) odluke Komiteta donose se većinom glasova prisutnih članova.

3. Generalni sekretar UN stavlja na raspolaganje Komitetu osoblje i prostorije potrebne za efikasno obavljanje funkcija koje su mu poverene ovom Konvencijom.

4. Generalni sekretar UN saziva prvu sednicu članova Komiteta. Posle te prve sednice Komitet se sastaje u svim prilikama koje predviđa njegov poslovnik.

5. Države potpisnice snose troškove proistekle iz održavanja sastanaka država potpisnica i sastanaka Komiteta, uključujući i naknadu Ujedinjenim nacijama za sve troškove, kao što su troškovi za osoblje i prostorije koje UN budu stavile na raspolaganje u skladu sa stavom 3 ovog člana.

Član 19

1. Države potpisnice podnose, preko generalnog sekretara UN, izveštaje Komitetu o merama koje su preduzele da bi ostvarile obaveze proistekle iz ove Konvencije, i to u roku od jedne godine od dana kad ova Konvencija stupi na snagu za svaku od njih. Države potpisnice zatim svake četvrte godine podnose dopunske izveštaje o svim novim preduzetim merama, kao i sve ostale izveštaje koje Komitet traži.

2. Generalni sekretar UN prosleđuje te izveštaje svim državama potpisnicama.

3. Komitet proučava svaki izveštaj i može u vezi sa njim da daje opšte komentare, koje smatra umesnim i koje saopštava dotičnoj državi potpisnici. Ta država kao odgovor može da uputi Komitetu sve primedbe koje smatra korisnim.

4. Komitet može, po sopstvenom nahođenju, da odlučuje o tome da li će u godišnji izveštaj koji piše u skladu sa članom 24 uneti sve komentare koje je dao u skladu sa stavom 3 ovog člana, praćene primedbama koje je u vezi sa tim dobio od dotičnih država potpisnica. Ako dotična država članica to zahteva, Komitet može da navede i njen izveštaj podnet u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Član 20

1. Ako Komitet dobije pouzdana obaveštenja koja, po njegovom mišljenju, osnovano upućuju na to da se na teritoriji neke države potpisnice sistematski sprovodi mučenje, on poziva tu državu da sa njim sarađuje na preispitivanju tih obaveštenja i da mu, u tom cilju, uputi svoje primedbe u vezi sa tim predmetom.

2. Vodeći računa o svim eventualnim primedbama dotične države potpisnice, i o svim relevantnim obaveštenjima kojima raspolaže, Komitet može, ako smatra da je to opravdano, zadužiti jednog ili više svojih članova da pristupe poverljivoj istrazi i da mu hitno podnesu izveštaj o tome.

3. Ako se sprovodi istraga u skladu sa stavom 2 ovog člana, Komitet traži saradnju dotične države potpisnice. U dogo-

voru sa tom državom potpisnicom, istraga može obuhvatiti i posetu njenoj teritoriji.

4. Pošto je preispitao zaključke člana ili članova koji su mu podneli izveštaj, u skladu sa stavom 2 ovog člana, Komitet upućuje te zaključke dotičnoj državi potpisnici sa svim komentarima i sugestijama koje smatra umesnim s obzirom na situaciju.

5. Čitav rad Komiteta koji se odvija u vezi sa predmetom pomenutim u stavovima 1-4 ovog člana je poverljiv i, u svim etapama tog rada, nastoji da se postigne saradnja sa dotičnom državom potpisnicom. Kad je rad u vezi sa istragom vođenom na osnovu stava 2 ovog člana završen, Komitet može, posle konsultovanja sa dotičnom državom potpisnicom, u godišnji izveštaj koji sastavlja u skladu sa članom 24 uneti kratak izveštaj o rezultatima tog rada.

Član 21

1. Sve države potpisnice ove Konvencije mogu, u skladu sa ovim članom, izjaviti u svakom momentu da priznaju nadležnost Komiteta da prima i ispituje saopštenja u kojima neka država potpisnica tvrdi da neka druga država potpisnica ne izvršava svoje obaveze proistekle iz ove Konvencije. Ova obaveštenja mogu biti primljena i ispitivana u skladu sa ovim članom jedino ako dolaze od države potpisnice koja je izjavila da priznaje nadležnost Komiteta. Komitet neće prihvatiti nikakvo obaveštenje u vezi sa državom potpisnicom koja nije dala takvu izjavu. U pogledu obaveštenja pri-

hvaćenih u skladu sa ovim članom, primenjuje se sledeći postupak:

- a) Ako neka država potpisnica ove Konvencije smatra da neka druga država koja je takođe potpisnica ove Konvencije ne primenjuje njene odredbe, ona može, pismenim saopštenjem, skrenuti toj državi pažnju na to pitanje. U roku od tri meseca od dana prijema saopštenja, država kojoj je saopštenje upućeno pružiće državi koja ga je uputila objašnjenja ili druge pismene izjave koje rasvetljavaju to pitanje i koje moraju sadržati, koliko je god to moguće i korisno, indikacije o njenim pravilima postupka, o svim sredstvima priziva bilo da su već korišćena, da je postupak po njima u toku, bilo da će tek započeti.
- b) Ako u roku od šest meseci od dana kad je dotična država primila originalno saopštenje, to pitanje ne bude regulisano na obostrano zadovoljstvo dve zainteresovane države, i jedna i druga imaju pravo da ga podnesu Komitetu, putem službenog obaveštenja Komitetu i drugoj zainteresovanoj državi.
- c) Komitet može biti nadležan za pitanje koje mu je podneto u skladu sa ovim članom tek kad se uveri da su svi raspoloživi interni prizivi iskorišćeni i iscrpeni, u skladu sa opštepriznatim principima međunarodnog prava. To pravilo se ne primenjuje u slučajevima kad postupci priziva prevazilaze razumne rokove, ni u slučajevima kad je malo verovatno da bi postupci priziva pružili zadovoljenje licu koje je žrtva kršenja ove Konvencije.
- d) Sednice na kojima Komitet razmatra saopštenja predviđena ovim članom održavaju se iza zatvorenih vrata.
- e) Osim u slučajevima predviđenim tačkom c), Komitet stavlja svoje usluge na raspolaganje zainteresovanim

državama potpisnicama, da bi se postiglo sporazumno rešenje pitanja, zasnovano na poštovanju obaveza predviđenih ovom Konvencijom. U tom cilju, Komitet može, ako to smatra poželjnim, formirati ad hoc komisiju za izmirenje.

- f) U svim pitanjima koja su mu podneta u skladu sa ovim članom, Komitet može od zainteresovanih država potpisnica definisanih tačkom b) tražiti da mu pruže sva relevantna obaveštenja.
- g) Zainteresovane države članice definisane u tački b) imaju pravo na to da njihovi predstavnici prisustvuju ispitivanju slučaja od strane Komiteta i na to da upućuju svoje primedbe usmeno ili pismeno ili u bilo kom drugom vidu.
- h) Komitet mora podneti izveštaj u roku od dvanaest meseci od dana kad je dobio službeno obaveštenje predviđeno tačkom b) ovog člana.
- i) Ako se nade rešenje u skladu sa odredbama iz tačke a), Komitet se u svom izveštaju ograničava na to da kratko izloži činjenice i nađeno rešenje.
- j) Ako nije nađeno rešenje u skladu sa odredbama iz tačke e), Komitet se u svom izveštaju ograničava na to da ukratko izloži činjenice; tekst pismenih primedbi i zapisnik koji sadrži usmene primedbe upućene od strane zainteresovanih država potpisnica prilažu se izveštaju. Za svako pitanje, izveštaj se upućuje zainteresovanim državama potpisnicama.

2. Odredbe ovog člana stupiće na snagu kad države potpisnice ove Konvencije budu dale izjavu predviđenu stavom 1 ovog člana. Tu izjavu države potpisnice predaju generalnom sekretaru UN, koji prosleđuje njenu kopiju ostalim

državama potpisnicama. Te izjave mogu se povući u svakom trenutku putem službenog obaveštenja upućenog generalnom sekretaru. To povlačenje izjave ne utiče na preispitivanje pitanja sadržanih u obaveštenju koje je već podneto u skladu sa ovim članom; nikakvo drugo saopštenje neke države članice u skladu sa ovim članom neće biti prihvaćeno po prijemu od strane generalnog sekretara službenog obaveštenja o povlačenju izjave, sem ako zainteresovana država potpisnica ponovo ne podnese izjavu.

Član 22

1. Sve države potpisnice ove Konvencije mogu, u svakom momentu, u skladu sa ovim članom, da izjave da priznaju nadležnost Komiteta da prima i preispituje saopštenja podneta od strane ili u ime pojedinaca, koji se nalaze u njihovoj nadležnosti, a koji tvrde da su žrtve kršenja odredaba ove Konvencije od strane neke države potpisnice. Komitet ne prima nikakva saopštenja koja se odnose na države potpisnice koje nisu dale pomenutu izjavu.
2. Komitet proglašava neprihvatljivim sva saopštenja podneta u skladu sa ovim članom ako su anonimna ili ako smatra da predstavljaju zloupotrebu prava da se podnose takva saopštenja, ili ako nisu u skladu sa odredbama ove Konvencije.
3. Sa izuzetkom odredbi iz stava 2 ovog člana, Komitet podnosi sva saopštenja koja su mu predana u skladu sa ovim članom na uvid državi potpisnici ove Konvencije koja je dala izjavu u skladu sa stavom 1 i koja je navodno prekršila neku

od odredaba ove Konvencije. U roku od šest meseci, dotična država podnosi Komitetu, u pisanoj formi, objašnjenja i izjave koji rasvetljavaju dotično pitanje, i navodi mere koje je eventualno preduzela da bi popravila to stanje.

4. Komitet preispituje saopštenja primljena u skladu sa ovim članom vodeći računa o svim informacijama koje su mu date od strane ili u ime pojedinca ili zainteresovane države potpisnice.

5. Komitet neće pristupiti ispitivanju nijednog saopštenja podnetog od strane pojedinca u skladu sa ovim članom dok se prethodno ne uveri u sledeće:

- a) da se isto pitanje ne preispituje u tom trenutku od strane neke druge međunarodne instance za istragu ili rešavanje takvih pitanja;
- b) da je pojedinac iscrpao sve raspoložive interne prizive; to pravilo se ne primenjuje ako procedure priziva prevazilaze razumne rokove ili ako je malo verovatno da će pružiti zadovoljenje pojedincu koji je žrtva kršenja ove Konvencije.

6. Komitet preispituje saopštenja predviđena ovim članom na zatvorenim sednicama.

7. Komitet saopštava svoje konstatacije zainteresovanoj državi potpisnici i pojedincu.

8. Odredbe ovog člana stupiće na snagu kad pet država potpisnica ove Konvencije da izjavu predviđenu stavom 1 ovog člana. Tu izjavu država potpisnica daje generalnom sekretaru UN koji prosleđuje njenu kopiju ostalim državama

potpisnicama. Ta izjava može se povući u svakom trenutku putem službenog obaveštenja koje se upućuje generalnom sekretaru. Povlačenje izjave nema uticaja na preispitivanje pitanja koja su predmet saopštenja koje je već predato u skladu sa ovim članom; nikakvo drugo saopštenje podneto od strane ili u ime nekog pojedinca neće biti prihvaćeno u skladu sa ovim članom pošto generalni sekretar dobije službeno obaveštenje o povlačenju izjave, osim ako zainteresovana država potpisnica ponovo ne da izjavu.

Član 23

Članovi Komiteta i članovi ad hoc komisije za izmirenje koji mogu biti imenovani u skladu sa tačkom e) stava 1 člana 21 imaju pravo na olakšice, privilegije i imunitete priznate ekspertima u misiji UN, onako kako su sadržani u relevantnim odeljcima Konvencije o privilegijama i imunitetima Ujedinjenih nacija.

Član 24

Komitet podnosi državama potpisnicima i Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija godišnji izveštaj o svojim aktivnostima u vezi sa primenom ove Konvencije.

TREĆI DEO

Član 25

1. Ova Konvencija je otvorena i sve države je mogu potpisati.
2. Ova Konvencija mora biti ratifikovana. Instrumenti ratifikovanja biće podneti generalnom sekretaru UN.

Član 26

Sve države mogu pristupiti ovoj Konvenciji. Pristupanje se obavlja podnošenjem instrumenta pristupa generalnom sekretaru UN.

Član 27

1. Ova Konvencija stupiće na snagu tridesetog dana po danu deponovanja kod generalnog sekretara UN dvadesetog instrumenta ratifikacije ili pristupanja.
2. Za sve države koje budu ratifikovale ovu Konvenciju ili joj budu pristupile posle deponovanja dvadesetog instrumenta ratifikacije ili pristupanja, Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana po danu podnošenja instrumenta ratifikacije ili pristupanja od strane te države.

Član 28

1. Svaka država može u trenutku potpisivanja ili ratifikovanja ove Konvencije ili u trenutku kad joj pristupa izjaviti da ne priznaje nadležnost koja se Komitetu daje članom 20.
2. Država potpisnica koja izrazi svoje uzdržavanje u skladu sa odredbama u stavu 1 ovog člana može u svakom trenutku da promeni stav i da o tome uputi službeno obaveštenje generalnom sekretaru UN.

Član 29

1. Sve države potpisnice ove Konvencije mogu da predlažu amandmane i da taj predlog podnesu generalnom sekretaru UN. Generalni sekretar će saopštiti predlog o amandmanu država potpisnica i tražiće od njih da ga obaveste da li se slažu sa tim da se sazove konferencija država potpisnica da bi se predlog preispitao i da bi se o njemu glasalo. Ako se u roku od četiri meseca posle takvog saopštenja najmanje jedna trećina država potpisnica izjasni u prilog sazivanja takve konferencije, generalni sekretar će organizovati konferenciju pod okriljem UN. Svi amandmani usvojeni većinom glasova država potpisnica koje su prisutne na konferenciji i koje su glasale biće podneti od strane generalnog sekretara na usvajanje svim državama potpisnicama.
2. Amandman usvojen u skladu sa odredbama iz stava 1 ovog člana stupiće na snagu onda kad dve trećine država potpisnica obaveste generalnog sekretara OUN da su ga

prihvatile u skladu sa postupkom predviđenim njihovim ustavom.

3. Kad amandmani stupe na snagu, biće obavezni za sve države potpisnice koje su ih prihvatile, a ostale države potpisnice imaju obavezu u odnosu na odredbe ove Konvencije i na prethodne amandmane koje su prihvatile.

Član 30

1. Svi sporovi između dve ili više država potpisnica u pogledu tumačenja ili primene ove Konvencije koji se ne mogu rešiti putem pregovora podnose se na arbitražu na zahtev jedne od tih država. Ako u roku od šest meseci od dana podnošenja zahteva za arbitražu te države ne uspeju da se slože oko organizovanja arbitraže, bilo koja od njih može podneti spor Međunarodnom sudu pravde podnoseći zahtev u skladu sa statutom tog suda.

2. Svaka država može, u trenutku kad potpisuje ovu Konvenciju, kad je ratifikuje ili kad joj pristupa, izjaviti da se ne oseća obaveznom da poštuje odredbe iz stava 1 ovog člana. Ni druge države potpisnice nemaju obaveze definisane tim paragrafom prema državi potpisnici koja je izjavila da se uzdržava od njegovog poštovanja.

3. Država koja bude izjavila da se uzdržava u skladu sa stavom 2 ovog člana, može u svakom momentu da povuče tu izjavu putem službenog obaveštenja upućenog generalnom sekretaru UN.

Član 31

1. Država potpisnica može da odustane od ove Konvencije putem pismenog obaveštenja upućenog generalnom sekretaru UN. Odustajanje stupa na snagu godinu dana posle dana prijema tog službenog obaveštenja od strane generalnog sekretara.

2. Takvo odustajanje ne oslobađa državu potpisnicu obaveza koje ima u skladu sa ovom Konvencijom u pogledu svih činjenja ili nečinjenja pre datuma kad odustajanje bude stupilo na snagu niti će ono biti prepreka za nastavljajanje preispitivanja svih pitanja koja su već bila podneta Komitetu.

3. Posle datuma stupanja na snagu odustajanja države potpisnice, Komitet ne prihvata preispitivanje nikakvog novog pitanja u vezi sa tom državom.

Član 32

Generalni sekretar UN obaveštavaće sve države članice UN i sve države koje su potpisale ovu Konvenciju ili su joj pristupile o sledećem:

- a) o potpisima, ratifikacijama i pristupanjima prispelim u skladu sa članovima 25 i 26;
- b) o datumu stupanja na snagu Konvencije u skladu sa članom 27 i o datumu stupanja na snagu svih amandmana u skladu sa članom 29;
- c) o odustajanjima dobijenim u skladu sa članom 31.

Član 33

1. Ova Konvencija, čiji su tekstovi na engleskom, arapskom, kineskom, španskom, francuskom i ruskom podjednako punovažni, biće deponovana kod generalnog sekretara OUN.

2. Generalni sekretar OUN uputiće svim državama overenu kopiju ove Konvencije.

(Prevod preuzet iz "Jugoslovenske revije za međunarodno pravo" br: I-2/1989. Prevela V. Ilijin).

Sadržaj

Uvod	005
Odluka Komiteta protiv torture	007
Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka	025

Fond za humanitarno pravo redovno i sistematski sprovodi istrage o kršenju ljudskih prava u Srbiji, na Kosovu i u Crnoj Gori.

Brani slobodu mišljenja i izražavanja, pravo na život i fizički integritet, ravnopravnost pred zakonom i jednaku zaštitu pred sudovima, kao i druge vrednosti civilnog društva.

Od osnivanja, 1992. godine, Fond istražuje ubistva, nestanke, silovanja, diskriminacije i druge povrede međunarodnog humanitarnog prava do kojih je došlo u vreme oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji.

Pod lupom

Ljudska prava 1991-1995, 1997 (srpski, engleski)

Postupanje organa, 1997 (srpski, engleski)

Policija protiv protesta, 1997 (srpski, engleski)

Ljudska prava na Kosovu, 1998 (albanski)

Obrazovanje na albanskom jeziku, 1998 (srpski, engleski, albanski)

Kosovo - Ljudska prava u vreme oružanog sukoba, 1998 (srpski, engleski, albanski)

Kosovo - Nestanci u vreme oružanog sukoba, 1998 (srpski, engleski, albanski)

Suđenja za ratne zločine, 2000 (srpski, engleski)

Otpor u nadležnosti policije, 2001 (srpski, engleski)

Otmice i nestanci ne-Albanaca na Kosovu, 2001 (srpski, engleski)

Vreme kada je narod govorio, 2001 (srpski)

Otmica u Štrpcima, 2003 (srpski)

Bukovica, 2003 (srpski, engleski)

Albanci u Srbiji, 2003 (srpski, albanski, engleski)

Romi u Srbiji, 2003 (srpski, engleski)

Dokumenta

Haški tribunal I, 1997 (srpski)

Politička prava i slobode - Izabrane presude Evropskog suda za ljudska prava, 1997 (srpski, engleski)

Pravo na život i slobodu - Izabrane presude Evropskog suda za ljudska prava, 1998 (srpski, engleski)

Dečija prava, 2000 (srpski, albanski, romski, turski)

Pravično suđenje, priručnik, Amnesty International Publications, 1997, prevedeno i objavljeno na srpskom, 2000, reprint 2001

Kosovo\Kosova, Kako viđeno, tako rečeno I OSCE\ODIHR, 1999, prevedeno i objavljeno na srpskom, 2001

Kosovo\Kosova, Kako viđeno, tako rečeno II, OSCE\ODIHR, 1999, prevedeno i objavljeno na srpskom, 2001

Haški tribunal II, Optužnice 2001 (srpski)

Haški tribunal III - Osnovna dokumenta, 2001 (srpski, engleski, albanski)

Haški tribunal IV - Presude\Duško Tadić, 2002 (srpski)

Haški tribunal V - Presude\Dražan Erdemović i Goran Jelisić, 2002 (srpski)

Svedočanstvo o Kosovu, 2003 (srpski)

Haški tribunal VI - Priznanja krivice i presude, 2003 (srpski)

e-mail: office@hlc.org.yu
web site: www.hlc.org.yu

Izdavač:

Fond za humanitarno pravo

Za izdavača:

Nataša Kandić

Prevod:

Dragan Novaković

Grafičko oblikovanje:

Dejana i Todor Cvetković

Štampa:

Publikum

Tiraž:

500

Beograd, 2004

Copyright © 2004 Fond za humanitarno pravo

ISBN 86- 82599-49-X

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Nародна библиотека Србије, Београд

341.123.04(094)

341.231.14

343.412

SLUČAJ Ristić : odluka Komiteta protiv
torture / [prevod Dragan Novaković]. -
Beograd : Fond za humanitarno pravo, 2004
(Beograd : Publikum). - 50, 50 str. ; 24 cm. -
(Edicija Dokumenta / [Fond za humanitarno
pravo] = Documents Series / [Humanitarian
Law Center])

Nasl. str. prištampanog engl. prevoda :
Radivoje Ristic v. Yugoslavia. - Upor. tekst
na srp. i engl. jeziku. - Oba rada štampana
u međusobno obrnutim smerovima. - Tiraž 500

ISBN 86- 82599-49-X

1. Новаковић, Драган

а) Уједињене нације. Комитет против
тортуре - одлуке

COBISS.SR-ID 112969228